

B 556/44

B. V.

Ppd (Ref, smätr) G.

Ex A

Utredning

Översättning

00657

15

G.

Uttredning af Förslaget

TILL

FÖRÄNDRAD GATU-BELYSNING

i

STOCKHOLM.

—♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦—

(Utdelas inom Klara församling till Prenumeranter på
Stockholms Dagblad).

d. 26 Febr. 1850.

STOCKHOLM.

THINGREN OCH HULTMAN, 1850.

Westerlånggatan N:o 56.

1850

Memorial of the Board of Trustees

The Board of Trustees of the University of the State of New York, in compliance with the provisions of the Act of the Legislature, passed on the 14th day of March, 1850, and in pursuance of a resolution of the Board, passed on the 10th day of April, 1850, do hereby certify that the following is a true and correct copy of the report of the Board of Trustees, as required by the said Act.

of the 22nd day of June 1850

ALBANY, N. Y.
JAMES W. WALKER, Secy.

**Förslaget till förändrad Gatubelysning
i Stockholm.**

Frågan är af yttersta vikt. Den gäller icke blott att man blir beskattad, utan ock *huru* man blir det. Saken inledes till *frivilligt* begifvande; den har numera fått riktningen af en möjligtvis *påtvungen* afgift. Genom behandlingssättet är den tillika så intrasslad, att blott en noggrann historisk öfversigt af ärendets hela gång kan utreda dess närvarande ställning. Sådant är förhållandet framför allt inom St. Klara församling.

Man hade länge klagat öfver en dålig lysning å gatorna i Stockholm. Denna har visserligen vunnit någon förbättring under de sednare åren; men lemnade ännu mycket öfrigt att önska. Flera förslag till ytterligare förändringar häruti, hafva strandat emot svårigheten att betäcka de alltför dryga kostnaderna. Fråga om gas-belysning väcktes för flera år sedan; men kunde ej bringas till verkställighet. Då inkom ett anbud härom, och detta har föranledt de öfverläggningar, hvilka nu oroa mången, hvilka försorsaka invecklingar af vidtutseende art, och de der nödvändigt måste väcka bekymmer hos en hvar, som, äfven-utan att hafva del i sjelfva tvisten, opartiskt öferskådar densamma.

Enligt Öfver-Ståthållare-Embetsens egen berättelse om målets behandling *) hade »hufvudstadens *hus- och tomtigare*, vid sammanträden inför Magistraten den 16 och 31 Januari samt den 11 Februari 1846, till beredande af en ändamålsenligare gatulykning i hufvudstaden, och efter det förslag dertill blifvit af utsedde deputerade uppgjordt ibland annat, beslutat, att gatulykningen borde bestridas, såsom en för hela hufvudstaden gemensam angelägenhet,» och att bidrag dertill skulle uttaxeras, »i förhållande till husens och tomternas taxeringsvärden, samt hus- och tomtigarne tills vidare, och för en tid af högst tretio år, åtaga sig en årlig afgift af 32 sk. banko för 1000 R:dr samma mynt af taxe-

*) Stockholms Dagblad 1849, N:o 131, sid. 1, spalt. 3.

ringsvärdet å husen och tomterna" "med förbehåll, att den i bemälda Deputerades förslag afsedda gatulysnings-förbättring, genom gas, med löpande rör, inom St. Nicolai, Clara och Jacobs Församlingar, med afledning, i den mån det kunde låta sig göra, till de öfriga församlingarne i hufvudstaden, blefve verkställd, och med vilkor, att det af deputerade förutsatta bidrag ifrån stadens Brandförsäkrings-Contor erhöles."

Märk! Husägarna *beslöto* således, att bidraga till gatlusningen med 32 sk. B:ko för 1000 R:dr af husens taxeringsvärde, och någon fråga uppstod ännu ej om beskattandet af icke-husägare.

Derefter utsågos "Committerade, att besörja om ordnandet af den nya gatulysningen;" men då Öfverstyrelsen vid stadens Brandförsäkrings-Kontor, genom beslut af den 2 Maj 1846, vägrat det ofvan omnämnde bidraget, anmälde kommitterade, den 12 i samma månad, att de "ansett sig icke kunna sina förfoganden för ändamålet fortsätta, förrän ytterligare föreskrift blefve meddelad." Häröfver hörde, förklarade stadens hus- och tomtägare, att med förslaget skulle anstå, tills den förväntade nya sockenstämmo-författningen blefve utfärdad, hvilket inträffade den 16 Maj 1847. Då företogs ärendet ånyo, och de förre kommitterade anmodades att handlägga detsamma, *ehuru de blifvit valde endast af hufvudstadens husägare*, samt utan att icke-husägare dervid hade några ombud.

"Committerade togo ånyo kännedom af de beslut, som Stadens hus- och tomtägare angående en förbättrad gatulykning i hufvudstaden fattat, och trodde deras egentliga tillgörande nu böra blifva att tillse, i *hvilken mån* nämnde beslut, *under förutsättning af stadens icke-husegande innevänares förbindelse att i kostnaden deltaga*, en förbindelse som Committerade, enär denna del af stadens befolkning äfven har fördel af gatubelysningen, *ansett fullt rättvis*, må undergå förändring" *).

Husägarnes ombud hafva således "ansett fullt rättvist," att skattlägga *icke-husägare*, ehuru de sjelfva medgifva, "att gatubelysningen i hufvudstaden *primitivt varit*, och enligt *gällande föreskrifter* ännu är en stadens hus- och tomtägare åliggande skyldighet" *). Men — af kejsar Augusto utgick ett bud, att all verden skulle beskattas!

Kommitterade yttra, det de "funnit, att nedannämnde beräkningar, under ärendets föregående behandling, hafva

*) Anförde Tidningsnummer sid. 1. sp. 4.

blifvit gjorda;" nemligen att man "med fullkomlig visshet kunde antaga, att lyshållningskostnaden uppgått till minst 31,000 R:dr B:ko, hvartill Kronan och Staden, för belysning utanför publika hus och å öppna platser, bidragit med omkring 6000 R:dr, och de enskilde husegarne med 25,000 R:dr." — Man förmodade, "att Stadens Brandförsäkrings-Contor icke skulle vara obenäget att, derest *hus- och tomt-egare, å deras sida, kraftigt understödde lyshållningens förbättrande*, till ändamålet lemna ett årligt bidrag, motsvarande enkel brandvaksafgift för alla hus, som tolf år varit brandförsäkrade, deraf man påräknade 17,500 R:dr, som, sammanlagde med förut, i likhet med nu utgående kostnad, beräknade 31,000 R:dr, utgjorde en summa af 48,500 R:dr, hvilken till lyshållningens årliga bestridande kunde antagas tillgänglig; efter hvilken slutledning, och med uppmärksamhet, å en sida, derpå, att hus- och tomt-egares kostnader nu för gatulyshållningen årligen uppgått till 25,000 R:dr, och, å en annan, på det förhållande, att inom hufvudstaden varande fastigheters taxeringsvärden utgjorde 36,530,000 R:dr, afgiften, på sätt ofvan säges, blifvit antagen till 32 sk. B:ko per mille af hvarje egendoms taxeringsvärde" *).

Kommitterade tillägga: "Man har vidare beräknat behofvet inom de till gaslysning först afsedda trenne församlingar fyllas genom 900 lyktor, och . . . ansett den årliga kostnaden kunna beräknas till högst 29,700 R:dr, hvarefter de uti 48,500 R:dr återstående 18,800 R:dr funnits behöflige för en ändamålsenlig förbättrad gatubelysning inom hufvudstadens öfriga församlingar" **).

Kommitterade uppgifva vidare: "att fortsatta underhandlingar med ett gaslysnings Compagnie ådagalagt benägenhet hos detsamma, att vilja nedsätta priset till likhet med det i Götheborg beräknade, och att måhända kostnaden torde kunna, genom concurrens och ytterligare förfoganden, ännu mera nedsättas; men med afseende på nödvändigheten af reservmedel för påkallade förbättringar och utsträckningar under tidens lopp, hafva Committerade trott försigtigheten fordra, att årliga totalkostnaden beräknas till 50,000 R:dr B:co" ***).

*) Sednast anf. ställe, sp. 4.

***) Anf. ställe, sid. 1, sp. 5.

****) Anf. ställe, N:o 132, sid. 1, sp. 2.

af alla dessa beräkningar visar det sig, att det äskade anslaget till den nya gatu-belysningen upptages till 50,000 R:dr, hvaribland dock ingå reservmedel 18,800 R:dr, samt inkomsterna till 48,500 R:dr, allt B:ko. Man hade således, af premisserna, skäligen bordt kunna vänta, att frågan varit lätt afgjord; men *husägarnes* kommitterade *ansågo det fullt rättvist*, att lätta bördan för sina hufvudmän. De påfunno ett medel, huru "*hus- och tomtägare, å deras sida, kunde kraftigt understödja lyshållningens förbättrande,*" — och nedsatte fastighets-ägarnes afgift till 16 sk. B:ko per mille af taxerings-värdet. Sålunda uppstod nedanstående förslag till afgifter och bidrag:

"Af fastighetsegare med 16 sk. b:ko per mille af fastigheternas taxeringsvärden, hvilka afgifter antagas lemna minst R:dr 12,000."

"Bidrag af Kronan och Staden, hälften af nuvarande calculerade bidrag R:dr 3,000."

"Ifrån Stadens Brandförsäkrings-Contor, $\frac{2}{3}$ af 12 år brandförsäkrade fastigheters brandvaksafgift, hvilket bidrag calculeras gifva minst R:dr 10,000."

"Och af Stadens innevånare, både fastighetsegare och icke fastighetsegare, en afgift af 5 skillingar på hvarje Bevillnings-Riksdaler af 2:dra eller motsvarande artikel uti Bevillnings-Förordning, hvarigenom beräknas att ingå R:dr 25,000."

Summa B:co R:dr 50,000."

"hvarjemte Committerade alternativt tillstyrkt, att, om, emot förmodan, Stadens Brandförsäkrings-Contor forfarande vägrar allt bidrag, stadens innevånares afgift efter 2:dra artikeln bevilning ökas ytterligare med 2 sk. å hvarje sådan Bevillnings-Riksdaler, hvarigenom det erforderliga beloppet af 10,000 R:dr kan erhållas."

Jemföres detta med förutgående uppgifter, så finner man, att kommitterade deruti nedsatt kronans och stadens bidrag "för belysning utanför offentliga hus och å öppna platser," från 6,000 till 3,000 R:dr b:ko, samt den af deputerade föreslagna afgiften för husägare, från 32 sk. till 16 sk. per mille af fastighetens taxeringsvärde, hvarigenom påräknade 25,000 R:dr minskades till 12,000. Af hvad skäl? Kommitterade gifva ej några sådana, de blott föreslå! Ville man tyda detta såsom ensidighet af husägarnes kommitterade till *husägarnes* fördel, så kunde man kanske hafva anledning dertill. Vi göra det icke; men kunna också ej

upptäcka någon annan förklaringsgrund, än att man härmed velat lemna stadens *husägare* tillfälle, att "*kraftigt understödja lyshållningens förbättrande,*" genom en beskattning ålagd *hyresgästerna*.

Den lyshållnings afgift, som hittills ålegat fastigheterna, har inom Klara samt Jakobs och Johannis församlingar i allmänhet utgått med ett belopp, som motsvarar halfva fattighus- eller brandvaks-afgiften, eller med 17 sk. 6 r:st b:ko för hvarje tusende af egendomens uppskattnings värde, så att t. ex. ett hus, uppskattadt till 65,000 R:dr, erlägger för lyshållningen 23 R:dr 33 sk. 6 r:st. Men till följd af den föreskrifna förlängningen af lysningstiden har denna afgift befunnits otillräcklig; man fann sig, vid innevarande tidpunkt, nödsakad att föröka, kanske nära fördubbla densamma, och detta synes hafva föranledt deputerade, att föreslå husägarnes afgift för gaslysningen till 32 sk. b:ko per mille af uppskattnings värdet. Kommitterade uppsökte deremot en annan utväg, nemligen att kasta bördan på hyresgästerna.

Inom hufvudstadens öfriga församlingar har gatu-belysningen icke utgjort en gemensam angelägenhet. Husägarna inom dem besörja densamma genom enskilda öfverenskomelser med entreprenörer, samt erlägga från 42 till 48 R:dr b:ko för hvarje Argandsk lykta, hvilken afgift likväl fördelas emellan 2, 3 å 4 grannar, efter egendomarnes storlek och värde.

Sådan är, i korthet, gatu-belysnings frågans närvarande ståndpunkt inom hufvudstaden. Sammanfattar man föregående framställning, så förete sig följande tänkvärda omständigheter: 1:o De kommitterade, som uppfunnit utvägen att beskatta icke-husägande invånare, blefvo valde endast af fastighetsägarna och de flesta af dem voro sjelfva husägare. 2:o Sedan förslag var uppgjort, huru husägarna ensamt skulle bestrida lyshållningen med gas, minskade man deras härtill upptagne afgift till hälften; kronans och stadens förut stadgade bidrag för offentliga hus och platser nedsattes med lika belopp, likasom det påräknade tillskottet från Brandförsäkrings-Kontoret från 17,500 till 10,000 R:dr. 3:o Öfverstyrelsen för sagde kontor, hvilken utgöres af *husägare*, vägrade allt bidrag, till dess man funnit utväg att nedsätta den för *husägarna* föreslagna afgiften till hälften, samt att påtruga *hyresgästerna* en ny beskattning. Och 4:o söker man hvälfva på icke-husägare den förökade afgift, som man insett blifva oundgänglig för husägarna sjelfve.

Skulle man vid allt detta icke upptäcka åtminstone en viss ensidighet, måhända en viss egennytta hos herrar husägare och deras sakförare?

Förslaget om gaslysningen rönte emellertid olika öden inom stadens olika områden. Adolf Fredriks, Kungsholms och Maria församlingar förkastade detsamma; Jakobs och Johannis församling biföll dertill, men blott såsom försök uppå trenne år; Katharina församling öfvertager utgifterna, så snart den får del af förmånerna; Ladugårdslandet beslöt en förbättrad gatulykning med Argandska eller olje-lyktor. Endast Storkyrko församlingen har ovilkorligt antagit förslaget.

Sakens behandling inom Klara församling har vunnit en viss ryktbarhet, och förtjenar kanske en större. För ett säkert omdöme om de viktiga åtgärderna, måste man undersöka 1:o hvad gällande lag stadgar rörande ämnet, och 2:o huru denna lag bör rätteligen tolkas och förstås.

Till rättesnöre för öfverläggningar och beslut af denna art tjenar *Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning om Sockenstämmor i Stockholms Stad*; Gifven Stockholms Slott den 16 Mars 1847. Denna föreskrifver i 5 §, 7 mom.: "I de ärenden, som blott angå fastigheter och de afgifter eller besvär, hvilka af dem utgå eller äskas, röste endast fastighets-egare eller innehafvare; hvarvid deras rösträtt bestämes efter fastighets-bevillingen."

"Rörer fråga endast icke-fastighetsegande församlingsledamöter, röste blott desse; dock må inom deras klass jemväl fastighetsegare eller innehafvare, om de, utom afgiften för fastighet, äfven skatta för inkomst eller rörelse, åtnjuta rösträtt för den del af bevillingen, som icke utgöres för fastigheten. — *I fråga om endera klassens deltagande i afgift till sådant föremål, hvartill den andra förut ensam bidragit, gälle ock hvad här ofvan sagdt är, så att endast ledamöterna af den klass, hvilkens deltagande yrkas, ega att derom vid Sockenstämma besluta.*"

Momentet är således ganska klart, och stadgandet deruti sönderfaller i fyra afdelningar eller kategorier. Den 1:sta gäller "fastigheter ensamme, och de afgifter eller besvär, hvilka af dem utgå eller äskas;" den 2:dra: "Icke-fastighetsegande församlings-ledamöter" för sig allena; den 3:dje: Gemensamma frågor för fastighets-innehafvare och icke-fastighetsegare; den 4:de: Nya "avgifter till sådant föremål, hvartill någondera af sagde klasser förut ensam bidragit."

Den första och andra punkten berör icke förevarande ämne. De olika meningens stridigheterna stöda sig vid den tredje och fjärde. Tvisten gäller helt enkelt: böra fastighetsägare, på grund af föreläande § och moment, få deltaga i beslut om beskattning å icke-fastighetsägare, för anbringandet af gasbelysningen, samt dervid rösta "för den del af bevilningen, som ej utgöres för fastigheter," eller skall frågan om denna skyldighet afgöras af hyresgästerna ensamt? De som yrka förstnämde sats, söka dertill sin rättighet i momentets tredje afdelning; de som bestrida den, grunda sitt påstående uppå fjärde afdelningen.

Vi hafva förut yttrat, att vi anse författningen ganska tydlig och bestämd. — Den tredje afdelningen föreskrifver sättet, huru fastighets-innehafvare och icke-fastighetsägare skola besluta om åtgärder i mål och ärender, gemensamma för begge; men innehåller ingenting om sättet, huru afgifter, *nya för någondera "klassen"*, skola öfvertagas och beviljas. Derom stadgar fjärde afdelningen. Denna förordnar tydligen, huru förhållas bör, "i fråga om *endera klassens deltagande i afgift till sådant föremål, hvartill den andra förut ensamt bidragit.*" Tillåter man sig något annat förklarings-sätt, så skulle deraf följa, att tredje afdelningen lemnar föreskrift i samma ämne, som den fjärde, ehuru begge dessa afdelningar befalla ett olika voteringsätt.

Genom missförstånd af förordningens tydliga mening, eller genom oreda i begreppen, har nu pågående tvist uppstått; ty vi förutsätta alltid hellre bristande förmåga, än bristande god vilja. — Har, på sätt *fjärde* afdelningen stadgar, en *ny afgift* blifvit bifallen, då först inträder föreskriften i *tredje* afdelningen till full kraft och verkan, rörande förhållanden, som utgöra en följd af den nya beskattningen, eller vid möjliga stridigheter, om sättet att verkställa en beslutad åtgärd, m. m.

Denna tolkning vinner ytterligare styrka af nästföljande 8 mom. af anförde § . . . "I fråga om beviljande af *nya* eller ökade afgifter till föremål, hvarför de båda röstberättigade klassernas bidrag utgått eller *föreslagits att utgå efter olika grunder*, skall proposition, när så äskas, särskildt till hvarje klass framställas." Man torde vilja invända, att stadgandet ej är tillämpligt i förevarande fall; emedan frågan gäller en afgift af begge klasserna efter beviljning för lön och rörelse, således efter *lika grunder*. Anmärkningen vore kanske riktig, i händelse den oftänmn-

densamma är i jmförelse med löntagarens, hvilken kontrolleras inpå skillingen. Huru föga betungande blir då icke husägarnes afgift *efter bevilning för rörelse*, i bredd med embetsmannens?

Vid alla dessa förhållanden bör man icke förundra sig, att hufvudstadens fastighetsägare så ifrigt nitälska för det nya gatulytnings förslaget, framförallt, som det kan *inleda* andra beskattningar uppå icke-husägare, hvilket längre fram skall ådagaläggas^{*)}. Gaslysningen begagnas nu såsom lockbete till eftergifvanden; och sedan vederbörande blifvit väl ljusblinda; så torde man väl rycka fram med ytterligare anspråk.

Det egentliga skälet att beskatta hyresgästerna har man tagit deraf, att de erhålla samma fördel af en god gatubelysning som husägarna; det var derföre *fullt rättvist*, att de äfven bidraga till en sådan. Detta skäl har visserligen skenet för sig; det utgör ett slags gaslysning i begreppens mörker och genom irrgångarne till egna fördelar.

Vi neka icke att alla stadens invånare hafva vinst af en god gatubelysning, så långt denna sträcker sig; men man har vid allt tal om den *fulla rättvisan* förglömt en annan omständighet. Hvarje klok innehafvare af en fastighet beräknar hyrorna efter förhållandet af inköpspris och utgående utskylder. Då hushyran bestämmes, ser nog husägaren till, att hyresgästen får sin andel af fastighetens onera. Derföre påföras dessa rättvisligen innehafvaren af densamma, och bördan jemkas genom hushyran småningom uppå hyresgästerna. Häruti ligger rättvisa, klok anordning samt en af ålder, uppå stadgad erfarenhet, grundad beskattning. "Allting gäller, allt hvad det kan gälla," är numera ingen paradox, och hushyrorna inom hufvudstaden hafva årligen i allmänhet stigit, men ingalunda fallit. Antingen hafva således husägarna låtit ersätta sig för ökade utlagor, eller ock beräkna de en oskäligen vinst på sina fastigheter. I begge fallen är det obilligt, att, utom förhöjda hyror, äfven genom serskilda afgifter betunga hyresgästerna. Man har förut beskattat dem indirekte; man vill göra det nu äfven direkte. Anser man en sådan rättvisa *full*, så måste den åtminstone icke yara det i vanlig mening.

Men ej nog härmed. Det finnes hus, t. ex. inom Klara församling, hvarest hyresgästen, enligt kontrakt, erlägger 3 Rdr hvarje år, uttryckligen till underhållande af "*gatu-*

^{*)} Se det *Falkmanska* yrkandet.

lyktan." I ett annat är han ålagd, att, utom 500 R:dr b:ko hyra, "för husets onera betala 10 R:dr b:ko årligen." De öfrige hyresgästerna inom nyss sagde egendom befinnas tro- ligen underkastade en likartad pålaga. Uti ett tredje betala lägenheter om 50 R:dr, för sednast nämnde ändamål, 2 R:dr, allt B:ko. Till "husets onera" höra lyshållning, m. m. Hyresgästen betalar således redan för en sådan, och skall nu ytterligare beskattas efter en annan grund, hvilken blir vi- da drygare, emedan den beror af bevillningen. Eller tror någon, att hyressumman eller "onera"-avgiften förminskas, i fall gaslysnings bidraget öfvertages? Vi tvilla derpå! Är det *full rättvisa*, om hyresgästen kommer att betala lysningen direkte *tvēne* gånger, och sannolikt äfven *tredje* gången indirekte uti sjelfva hushyran? Vi torde således icke hafva misstagit oss, då vi yttrade, att den ofta upprepade rättvis- san var blott ett *sken*; men det har förblindat många och upplyst endast husägarna. — Det enda rätta är och förblir det gamla, vanliga och hittills tjenligast befunna sättet, att husen bära alla s. k. "stadens onera", samt att innehafvarne af dem återtaga, hvad billigt är, genom hyrorna. De göra det i alla händelser, äfven om de lyckas att synligen hväl- va en del af sina onera uppå hyresgästerna.

Härvid förete sig ännu några ytterligare omständighe- ter. En person med t. ex. 2,000 R:dr känd inkomst, men med hjälpkällor, som ej kunna blifva föremål för bevillning, har tillfälle att bo vid Drottninggatan, Gustaf Adolfs torg eller andra dyrare platser samt att lefva derefter. En an- nan med lika inkomst, men utan serskildta tillgångar, nöd- gas inhyra sig på Norrtullsgatan, vid Surbrunn, m. m.; men begge skulle, efter det nya gatulysnings förslaget, erlägga härtill lika afgift. Vore detta rättvist? Billigheten fordrar, att denna beskattning fördelar sig genom hushyran jemnare, efter hvar och ens råd och lägenhet. I annat fall skulle den, som hyr en våning å 1,000 R:dr samt förer ett hus der- efter, komma att i gaslysnings afgift icke betala mera än enslingen vid Surbrunn. Är ej denna rättvisa litet på tre- quart?

En beskattning, som leder till sådana ensidigheter, må- ste i sin grund ovilkorligen vara oriktig och falsk.

Sedan vi sålunda sökt, att göra tvisteämnet så tydligt som möjligt, öfvergå vi till frågans behandling inom St. Klara församling. — Den företogs här, likasom uti hufvud- stadens öfrige territorial-församlingar, å allmän sockenstäm- ma den 10 sisl. Juni, och behandlades med mycken redig-

re: att en sådan åtgärd kunde leda till ingrepp emot medborgares rättighet att beskatta sig sjelfve, hvilket stridde emot klar lag, icke blott förutnämnde Kongl. Förordning om Sockenstämmor i Stockholm, § 5, mom. 7, utan ock emot 44 Kap. Missg.-B:n.

Uti propositionens uppställning ligger således roten till det onda; derifrån utgår hela trasslet. Den gaf fastighetsägarna tillfälle, att vilja yttra sig öfver ärendet, tillika med hyresgästerna, hvarigenom de förra kommo att inverka på de sednares beskattning. När detta vägrades dem, anfördes klagomål deröfver. Förhållandet hade blifvit enahanda, i fall saken hade utfallit annorlunda, hvilket efteråt visade sig. Det ursprungliga felet ligger följaktligen i sjelfva frågan.

Den andra voterings-propositionen är: "Att, i och för tillvägbringandet af en förbättrad gatubelysning i hufvudstaden . . . genom gas med löpande rör . . . åtaga sig tills vidare och för en tid af högst 30 år; 1:o Stadens hus- och tomtägare en årlig afgift af 16 sk. banco för 1000 R:dr af husens och tomternas taxeringsvärden; och 2:o Stadens invånare både fastighetsegare och icke-fastighetsegare en årlig afgift af 5 sk. på hvarje bevillnings-riksdaler efter 2:dra eller motsvarande artikel uti Bevillnings-Förordning," m. m.

Propositionen har, likasom den första, det hufvudsakliga felet, att sammanblanda husegare och hyresgäster. Hafva de sednare afslagit allt bidrag till ändamålet, så kan denna icke vidare framställas; emedan en vigtig del deraf bortfallit genom vägrandet. För öfrigt har det möjligen kunnat inträffa, att mången velat bifalla beskattningen; men ryggat tillbaka för den långa tiden, för hvilken man skulle förbinda sig härtill. Erfordrade beslutet större tillskott, under årens följd, så var man nödsakad att underkasta sig dem, sedan man en gång förbundit sig, att underhålla gaslysningen i 30 år.

Såsom förut nämnt är, anfördes besvär öfver Klara församlings beslut, af den 10 Juni 1849. Huru dessa voro affattade, är oss obekant. Det är möjligt, att Öfver-Ståthållare-Embetets utslag tillfullo besvarat dem, och längre kunde detsamma icke sträcka sig; emellertid upptages icke den hufvudsakliga tvistefrågan, om ny beskattning å "endera klassen" af hufvudstadens invånare. Öfver-Ståthållare-Embetet resolverade, den 31 Augusti 1849, och upphäfde "det af

serligen berättigadt att höra församlingarne, och erhålla deras utlåtande; men, efter vår tanke, ingalunda att lemna föreskrifter om formen för besluten.

St. Clara församling vid sockenstämma den 10 Juni fattade, öfverklagade beslut, samt återförviste ärendet i hela dess vidd till behandling å ny sockenstämma, der församlingens *fastighetsegande ledamöter, som för annan inkomst än den af fastigheten erlägga bevillning*, borde för sådan, lika med församlingens icke-fastighetsegande ledamöter och bland desse, få utöfva rösträttighet i alla de frågor, som kunde röra icke-fastighetsegande församlingsledamöter” *).

Man har, ehuru, efter vår tanke, *aldeles grätvishigen*, gifvit åt ofvanstående beslut den tydning, att Öfver-Ståthållare-Embetet, genom hvars förutnämnde första voteringsproposition invecklingen uppstått, ansett sig skyldigt att försvara densamma genom sin resolution, äfven om denna ledde till en lagstridighet. — Endast på tydliga frågor kan man få bestämda svar. Voro nu besvären icke så klart uppsatte, att de förde till roten af sjelfva tvisten, det är, till sättet huru icke-fastighetsägare skola åtaga sig *nya* beskattningar, så kunde Öfver-Ståthållare-Embetets utslag ej heller omfatta detta ämne. Resolutionens hela innehåll synes styrka en sådan förmodan. Orden lyda: att ”församlingens *fastighetsegande* ledamöter, som för *annan inkomst än den af fastigheten erlägga bevillning*, borde för sådan, lika med församlingens icke-fastighetsegande ledamöter och ibland desse, få utöfva rösträttighet i alla de frågor, som kunde röra icke-fastighetsegande församlingsledamöter.” Detta står i fullkomlig öfverensstämmelse med hvad vi ofvanföre (sid. 9) kallat 3:dje afdelningen uti 5 §, 7 mom. af *Sockenstämmo-Förordningen för Stockholms Stad*. Utslaget bekräftar fastighets-ägarnes rättighet, att deltaga i omröstningen öfver frågor, som gällde både husägare och hyresgäster, och således voro *gemensamme* för dem begge. Men der ärendet angick endast desse sednare, t. ex. om icke-fastighetsägares ”*deltagande i afyfjt till sådant föremål, hvartill fastighetsägare förut ensamma bidragit*”, derom lemna utslaget ingen föreskrift. Och vi nödgas anse det för ett stort miss-tag om dess rätta mening, och såsom en skugga kastad på Öfver-Ståthållare-Embetet, då man söker tyda dess utslag på ett sätt, hvarigenom detsamma skulle komma att stå i rak strid emot klar bestämmelse uti ofvansagda 5 §, 7 mom. sista perioden, enligt hvilken, då nya beskattningar erfordras, ”*endast ledamöterna af den klass, hvilkens deltagande yrkas, ega att derom vid Sockenstämma besluta.*” Troligen

*) Stockholms Dagblad 1849, N:o 274.

voro besvärerna så obestämda och sväfvande, att Öfver-Ståthållare-Embetet ej fann anledning att yttra sig öfver frågan om ny beskattning å den ena s. k. "klassen, till föremål, hvartill den andra förut ensamt bidragit." I följd häraf blef detta hufvudsakliga tvisteämne alldeles icke vidrördt, och oftabemälda utslag stadgar ingenting härom.

Underdåniga besvär anfördes emot Öfver-Ståthållare-Embetets Utslag; men sannolikt icke mera tydliga och bestämda än de förutnämnde, eller riktade på hufvudfrågan; emedan Kongl. Maj:t fann skäl icke vara anfördt, som kan verka ändring i Öfver-Ståthållare-Embetets öfverklagade Utslag." — Saken står, efter vårt förmenande, uppå samma punkt som förut. Ingendera resolutionen upptager och afgör tvisten om ny "afgift till sådant föremål, hvartill den andra", s. k. klassen, "förut ensamt bidragit." Till efterrättelse härvid gäller således endast *Sockenstämмо-Förordningen för Stockholms Stad*, af den 16 Mars 1847, § 5, mom. 7, sista perioden.

Men ville man och tyda meranämnde höga resolution derhän, att den föreskrifver, huru beslut skall fattas om hyresgästernas bidrag till den föreslagna gaslysningen i Stockholm, så kunna fastighetsägarna, enligt densamma, deltaga uti votering öfver ämnet, endast efter sin bevillning "för annan inkomst, än den af fastigheten." Föreskriften derom är så tydlig och bestämd, att ett misstag härvid måste förefalla mer än förvånande. Vid hållen sockenstämma inom Klara församling, den 25 sistl. November, tilläts emellertid församlingens husägare, att votera öfver frågan efter bevillning både för fastighet och för inkomst och rörelse. Besvär hafva blifvit anförde öfver detta öfverraskande beslut, hvilket tydligen strider emot så väl det anförda stället i *Sockenstämмо-Förordningen*, som Kongl. Maj:ts Resolution*).

På denna punkt står tvistefrågan för ögonblicket. Men det frassel, hvaruti Öfver-Ståthållare-Embetets propositioner invecklat saken, upphör sannolikt icke med sockenstämмоbesluten. Enligt ofta anförde *Sockenstämмо-Förordning*, § 14, mom. 1, skola mål och ärender, om hvilka "försam-

*) Under tryckningen häraf hafva vi erfarit, att besvärerna blifvit gillade af Öfver-Ståthållare-Embetet och en ny sockenstämma föreskrifven.

lingarnes afgifna meningar befinnas skiljaktige," hänskjutas till Sockenstämмо-nämnden, som utöfvar församlingarnes gemensamma afgörande rätt." Mom. 10 af nämnde § stadgar: "Är frågan af sådan beskaffenhet, att den *endast rör icke-fastighetsegare*, eller att desse i de föregående Sockenstämorna *deröfver ensamme beslutit*, röste blott deras representanter inom Nämnden."

Enligt hvad vi förut anse oss hafva ovedersügligen ådagalagt, samt på grund af Sockenstämмо-Förordningen, 5 §, 7 mom., sista perioden, gäller tvistefrågan, framställd enkelt och redigt, en ny beskattning å hyresgästerna; den "*rör* således *endast icke-fastighetsegare*." Det blir derför en ovillkorlig både pligt och rättighet för deras ombud i sockenstämмо-nämnden att påyrka, att blott *desse* böra derstädes *rösta* öfver ämnet. Men lyckas man genomdrifva försöket, att äfven fastighetsägare kunna uti sockenstämma deltaga i beslutet om en ny afgift, ålagd hyresgästerna, så påfinna husägarnes representanter sannolikt det inkastet, att hyresgästerna *icke röstat ensamme* öfver frågan uti sockenstämman. Denna invändning göres troligen ehuru husägarnes ombud i nämnden aldrig der representera annat än det rena fastighetsintresset. På den ena sidan står således klar lag (Sockenstämмо-Förordningen § 5, mom. 7, och § 14, mom. 10), och på den andra en insmugen form, hvilken förvirrat det tydliga lagstadgandet och invecklat hela tvisten. Hvem skall reda denna krångliga härfva? Sådana kunna följderna blifva af en enda sammanblandad och derigenom oklar voteringsproposition! Och hvems är felet? — Det enda botemedlet emot den trassel-sjukdom ärendet numera erhållit, vore att vråka allt hvad hittills blifvit åtgjort, och börja från början med tydliga och bestämda frågor; men huru är detta möjligt, sedan saken gått så långt inom alla församlingar? Ett annat vore, att sockenstämмо-nämnden förkastade hela frågan, i dess närvarande skick; men dervid kämpa husägarnes ombud för egn fördelar. I hvarje händelse blir det en oafslätlig pligt för hyresgästernas målsmän inom nämnden, att yrka, det de, enligt oftasagde 14 § och dess 10 mom., skola inom densamma *rösta ensamme* öfver detta ärende.

Återstår att tillse, hvilka följderna blefve, i fall man får tillfälle att påföra hyresgästerna ifrågavarande nya beskattning, och framför allt, om man utfinner ett medel att påfvinga dem en sådan, utan deras frivilliga begifvande.

Det är förut antydt, huru obilligt denna nya börda skulle fördela sig på de skattdragande inom hufvudstaden; vi skola närmare utreda förhållandet.

Bevillning utgöres efter lön, eller efter bestämd beskattning för ett näringsfång, eller efter taxering för rörelse, m. m. Uppgiften om lönebeloppen kontrolleras af vederbörande embetsverk inpå runstycket; den bestämda beskattningen är stadgad i bevillnings-förordningen; taxering för rörelse, m. m. beror af innehafvarens egen uppgift om sin årliga behållning, jemte taxerings-kommittéens bepröfvande. Följden här af blir, att löntagaren får betala för hvarje skilling af sin inkomst, den ringare näringsidkaren sin bestämda bevillning, om han lifnärer sig af sitt arbete eller icke; men den förmanligare rörelsen betalar sällan efter sin fulla behållning. Sålunda har man nyligen sett offentligen omtaladt, att en af våra större handlande, som hyrer en våning för 1,100 R:dr, och lefver derefter, uppgifvit en behållning på sin rörelse af endast 2,000 R:dr B:ko. Han har således ved, ljus och alla sina öfrige behof för 900 R:dr. Det var ett utmärkt godt pris, eller en utmärkt medgörlig taxering! En vidsträckt boktryckeri- och förlags-handel har varit beskattad efter 400 R:dr B:ko behållen vinst. Härmed underhöll ägaren sitt hus! Hundra likartade exempel får man se uti hufvudstadens debet-sedlar. — Den obestriddiga följden blir således, att löntagaren och den ringare, medellösare näringsidkaren skulle blifva mest betungade genom den nya gas-skatten; den förre, emedan hans inkomst är så noga känd, och den sednare emedan hans arbetsförtjenst tål så liten tillökning i bördor. Begge hafva dock troligen förut fått sin dryga andel i gatubelysningen, genom hushyran eller deltagandet i "husets onera." (Se sid. 13) Och allt detta hvarför? På det att gasljuset måtte lysa på de granna vagnarne, då de genomla gatorna, hvarvid en mindre bemedlad, som skattar till denna glädje, får gå ifrån Hornstull eller Bläcktornet, m. m. för att åse all den herrlighet hvartill han bidrager, medan "polisens lykta", skum och enögd, upplyser hans mörka stigar och gränder! Invånarne å norr, söder, öster och vester skola betala för välmågans ögonfröjd på de stora gatorna; men sjelfve fortfara att trefva i det ständiga dunklet. Detta kalla herrar kommitterade "fullt rättvist." Man borde likväl se sakerna på mer än en sida, innan man vågade uttala det heliga ordet *rättvisa!**) Några exempel, till när-

*) Vid allt detta äflande har man föga besinnat svårigheten, kanske omöjligheten, att, utan oerhörda kostnader, åstadkomma

mare utredning af ämnet. — Vi hafva förut (se sid. 13) omnämnt en hyresgäst, hvilken betalar för "husets onera" 10 R:dr B:ko årligen. Ungefär hälften deraf, eller 5 R:dr, torde kunna påföras gatu-belysningen. Antager man, att husets öfrige hyresgäster tillsammantagne betala dubbelt emot bemälda hyresman, så får husvärden en inkomst till gatulykning af 15 R:dr B:ko. Han har hittills erlagt 17½ sk. för tusendet af fastighetens uppskattningsvärde, eller 7 R:dr 14 sk. B:ko, och således gjort sig en behållning. Skulle ock dessa sifferberäkningar ej slå in på runstycken, så visa de i alla fall, huru fastighetsägare förstå att göra sig betaldte för "husets onera", och huru obilligt det är, att, för desamma, ytterligare söka beskatta hyresgästerna. Huru drygt det påfunna gasförslaget skulle träffa dem, är lätt att beräkna. Den hyresman, som, enligt ofvanstående framställning, erlägger till husvärden för gatulyksningen 5 R:dr B:ko, skulle i ny afgift, efter 5 sk. å bevillnings-riksdalern, komma att betala ytterligare 7 R:dr 14 sk. Summa för gatubelysningen 12 R:dr 14 sk. B:ko. Om, eller rättare när (ty sådant inträffar ovilkorligen förr eller sednare) afgiften förhöjes till 7 sk. (se sid. 6), blir hans utlaga, för oftasagde ändamål, 15 R:dr 10 sk. B:ko. En alltför dryg afgift för blotta gatuljuset! *)

en gaslysning inom Stockholm, med dess utbredda läge, afbrutet genom flera vattendrag. En sådan finnes i London, Paris, Köpenhamn och Götheborg, der hus och invånare äro sammanträngde inom ett, jemnförelsevis, ringa område. Hvad som kan verkställas på det ena stället, kan lika lätt utföras på ett annat, utgör den bristande besinningens vanliga slutkonst, utan att dervid taga i betraktande olika orters serskildta både ekonomiska, industriella, m. fl. förhållanden. Efter denna tankegång passar barnets rock för jätten, eller tvertom. På samma grund kan man yrka, att gaslysningen kan, utan svårighet, ledas öfver Lappska fjellarne; emedan den var lätt anbragt i Götheborg. Vi förutspå hyresgästerna, att hvarken 5 eller 7 sk. bidrag förslå till grannlåten; ty rör, söndersprängda af kölden, m. m., jemte andra tillfälligheter, skola kräfva oafbrutna tillskott. Och har man en gång bifallit saken, så beslutes tillökningen efter tredje afdeln. af Sockenstämmo-Förordningen, 5 § 7 mom., enligt hvilket husägare och icke-husägare votera gemensamt öfver frågan. — Spörjes tillika vördsamt, huru ofta farcen: det Egyptiska mörket, kommer att spelas på Stockholms gator, när gasrören tillfrysa under vår vinterkyla?

*) Med husägaren företer sig härvid ett eget förhållande. Hans fastighet är uppskattad till 20,000 R:dr B:ko, och hans bevilling för lön och inkomst uppgår till nära 100 R:dr s. mynt.

En ringare handverkare eller andra arbetare, som betala 10, 15 å 20 R:dr för sin rörelse, borde, efter det nya förslaget, erlägga för gaslysningen 1 R:dr 2 sk. till 2 R:dr 4 sk. B:ko, utan någon fördel för dem uti aflägsna gränder. När afgiften ökas till 7 sk. för bevillnings-riksdalern, påföres dem från 1 R:dr 22 sk. till 2 R:dr 44 sk. Gesällen, betjenten, mångleri-idkerskan — alla blifva ihågkomne. Uti behofvets boning utgör en utgift af skillingar en ej ringa påtryckning i bördan.

Den borgerliga rörelsen kommer att förete flera ytterligare missförhållanden af den nya gas-skatten. Minuthandlare, t. ex. med minsta bevillning af 20 R:dr, skulle betala lika bidrag till gatubelysningen. Af dem kan den ena bo vid Nytorget, inskränkt i trenne rum, och den andre, med bättre framgång i sina företag, uti 5 å 6 rum, inom de bättre stadsdelarne. Den förre får ingen fröjd af de granna gasljusen, den sednare lyckliggöres af dem; men begge draga för ändamålet en lika pålaga.

Det är vidare bekant, att ett ej obetydligt antal för-mögne landtboer tillbringa vintern inom hufvudstaden, för att idka sina nöjen; men äro skattskrifne utom Stockholm. Utländska sändebud, m. fl., höra till samma klass. Alla dessa hafva största fördelen af den nya gatulyksningen; men komma icke att bidraga dertill, om ej genom en förhöjd hushyra. Härigenom uppstår en gifven förlust för staden, så snart det tillskott, som för ändamålet erfordras, icke sö-

Efter den betalningsgrund man nu söker genomdrifva, i enlighet med "kommitterades" yrkande, erlägger ägaren:

för huset	R:dr 6:32.
för lön och inkomst	„ 10:20.

Summa B:ko R:dr 17: 4.

När man sedan binner afgiften 7 sk. på bevillningsriksdalern, kommer han att betala gatulyksningen med R:dr 21:12. Enligt "deputerades" förslag, att fastigheterna ensamma bära oftasagde afgift, med 32 sk. per mille af uppskattningsvärdet, erlägger han B:ko R:dr 13:16. Förut erlade han endast " 7:14.

hvilka han med vinst fördelade på hyresgästerna (Se ofvan).
 Befinnes det nu, att oftanämnde fastighetsägare verksamt nitälskar för den nya gatu-belysningen, så måste man beundra hans patriotiska uppoffring, i en tid, då man klagat öfver de bördor man pålägger fastigheterna. Eller skulle han möjligen icke hafva nogare beräknat följderna deraf; eller att det "interessanta" *Falkmanska* utlåtandet (se nästa sid.) möjligen skimrar såsom en fyrbåk, efter hvilken herrar husägare styra kosan? Vi fråga blott!

kes ifrån fastigheten, utan ifrån beskattning efter 2:dra artikeln för lön och rörelse.

Sammanfattar man alla dessa skäl, jemte det vi redan förut (sid. 12) yttrat härom, så torde en hvar opartisk medgifva rättvisan och billigheten deraf, att den nya utlagan påföres fastigheten och fördelar sig sedan genom hyrorna. Bidraget träffar då jemnare en hvar, efter hans tillgångar, samt ett mera eller mindre torftigt, inskränkt eller lysande lefnadssätt. — För öfrigt erinra vi ännu en gång om kommitterades eget yttrande: "att gatubelysningen i hufvudstaden *primitivt varit, och enligt gällande föreskrifter ännu är* en stadens hus- och tomteägare äliggande skyldighet." Kanske kunde detta väcka besinning om obilligheten, att på andra söka hvälfva egna bördor, för hvilka man i alla fall har medel att godtgöra sig.

Vid allt detta företer sig en omständighet, hvilken måste fästa hyresgästernas uppmärksamhet.

När frågan om nattbevakningen inom Stockholm förvar uti Katharina församling, den 14 sistl. Oktober, afgaf Herr Kammarrådet *J. Falkman* ett, enligt tidningen Morgonposten, "interessant yttrande", hvilket nämnde blad meddelade i N:o 264 sistl. år. Anförandet är icke blott "interessant", utan ock ganska lärorikt; ty det utgör ett tydligt "Gif-akt!" till alla icke-fastighetsägare. Herr Kammarrådet berättar oss, hurusom, "enligt det första reglementet för Brandvakten af den 2 April 1729, skulle den bekostas icke blott af huseägare, utan ock af hyresmän." Vidare, att alla sednare anordningar och stadganden i ämnet utgingo ur samma grundsats, intill år 1787, då, vid en ny "reglering af brandvaksafgiften, hyresmännen blefvo befriade från allt deltagande deruti, ehuru sådant af dem förut i 57 års tid eller från inrättningens början varit vidkändt." Han tillägger: "De enda stadganden, jag kunnat uppleta, *handlande om huseägarers skyldighet att bekosta brandvakt*, äro Kongl. resolutionen på städernas allmänna besvär den 16 Oktober 1723, § 20, och den 17 Dec. 1734, § 33;" och, efter ytterligare utveckling af saken, hinner han den slutpunkt: "Dessa författningar äro *de enda allmänna, som, innehållande något om brandvakt, finnas utom adeliga och prästprivilegierna*" m. m. "). Herr Kammarrådet framställer

) Naturligtvis för Stockholms stad; emedan frågan gäller endast Stockholm.

**) Morgonposten eller det Nya Dagligt Allehanda, 1849, N:o 264, sid. 1, 2, sp. 1, 2.

ändteligen sin åsigt, att äfven hyresgästerna borde deltaga uti brandvaks-afgiften; och han synes hafva lyckats, att, genom detta anförande, lägga grund för beslutet inom Sockenstämmanämnden, hvilken, uti kungörelse om ärendet, till och med begaguar nära nog hans ordalag.

Herr Kammarrådet söker en utgångspunkt uti den äldsta föreskriften om skyldighet att underhålla brandvakt. Han uppger, att det första stadgandet härom förefinnes i reglementet för Brandvaken af år 1729; att hyresmännen deltagit i brandvaksafgiften "*från inrättningens början*;" att tvänne Kongl. resolutioner på städernes allmänna besvär "voro de enda han kunnat uppleta, *handlande om husegares skyldighet att bekosta brandvakt*," samt att ofvan uppgifna "författningar voro de enda allmänna, som, innehållande *något om brandvakt, finnas*." — Men härvid förete sig några egna omständigheter. *Brandh Ordningh för Stockholms Stadh*, den 10 Maii 1661, stadgar: "27. Böre och så wisse Wårdmän i kvarteren förordnas, som skole hwar tima om Nätterna på sigh tildeelte Gatur omkring gåå, och vthropa hwad klockan är slagit Thesse Wårdmän skola hafva all *hwart hus* i thet kvarteret han håller wacht en ringa penning, at vnderstödia then Löhn som *Staden* kan och förmå them gifva." — *Stockholms Stads Brand-Ordning, Å nyo öfversedd och förbättrad; A:o 1675*. Andra Cap. IV Artic. "At Brandwacht hwart åhr hålles, är högeligh aff Nöden ifrån hwilken Brandwacht ingen som i *Staden* eller å *Malmarne* något *Huus* eller *Gård äger*, må sitt Folk eximera eller undandraga widh tre Marck Silfwermynt hwarie gång sådant försummas").

Vi hemställa, huru detta vill stå tillsammans med Herr Kammarrådets förutgående uppgifter? Det nyss anförda bevisar ovedersägligen, hurusom skyldigheten att hålla brandvakt ursprungligen varit ålagd fastlighets innehafvare i staden; att den öfverfördes äfven på hyresgästerna år 1729, men återgick till husägarna år 1787. Våra förfäder hade ett säkrare praktiskt sinne, än vår tids försökare och förslagsmakare. De funno det riktigare, att lägga sådana bördor på huseu, väl vetande, att de då skulle fördela sig mera naturligt och jemnt uppå hyresgästerna, genom deras

*) *Stockholms Stads-Ordinantier, Påbud och Publicationer*. Del I, Stockholm, 1731; s. 160, 240.

större eller mindre hyror, efter hvar och ens förmögenhet *).

Men frågan om brandvaks skyldigheten är denna gång en fullkomlig bisak. Den har blifvit upptagen blott för att ådagalägga fastighetsägarnes syften. Lyckas nu, tvertemot *Sockenstämmo-Förordningen*, § 5, mom. 7, sista perioden, hus- och tomtägarna i försöket att få deltaga i omröstning öfver en "afgift till föremål, hvartill de förut ensamma bidragit," och att sålunda inverka på hyresgästernas beskattande i gatu-belysnings frågan, så är fältet uppgifvit för nya anspråk. Hyresgästerne gå på gatstenarne, hafva fördel af nattbevakningen, o. s. v. Man stöper om de gamla anordningarne till nya förslag (tiden är bördig på dem, liksom hösten på svampar); man voterar jemte hyresresgästerna, och beskattar dem. Missg. Balk. 44 Kap. är redan så gammalt, att det lyckligen råkat i glömska. — Gasbelysnings-laxeringen utgör sålunda blott en trefvare, utsänd att känna sig före, huruvida den svaga höstisen möjligen kan bära hela kohorten, som är i antåg. Hushyrorna bibehålla sig likväl oförminskade. Det är således säkrast att "mota i grind." — Emellertid var det högst oförsigtigt, att sända fram en "blänkare", hvilken, för det första, sköt bom, och, för det andra, röjde hela "operationsplanen!"

Allt detta uppenbarar klarligen för hufvudstadens icke-fastighetsägare, hvad som väntar dem och hvad deras frid tillhör. De böra häraf tillika inse, huru viktigt det är, att de bevaka sina rättigheter, stå mangrannt färdige till försvar emot ingrepp och nya beskattningar, samt icke med vanlig sorglöshet försumma sammankomster, hvarest deras kassor äro blottstälde, nästan sagdt, för ett terningkast.

Men, det ofta nämnde beskattningssättet för gatubelysningen är icke blott obilligt; det är äfven oklokt. Vi hyssa farhåga för alla åtgärder, som innebära, eller endast synas innebära välmågans förtryck emot den obemedlade. I en tid, då förmögenhet, till och med äganderätt, hafva så många vedersakare och nödgas afslå täta anfall, vore

*) Då denna uppsats redan var färdig till tryckning meddelade *Tidningen Morgonposten*, 1850, N:o 13 och 15, ett grundligt genmål emot Herr *Falkmans* påståenden. Med sakkännedom och en säker praktisk blick ådagalägger författ. (B. B.) hela halllösheten af nämnde sats. Vi tillåta oss att nedanföre aftrycka samma genmål, öfvertygade, att den värde författaren icke med misshöje ser sina åsikter ytterligare spridda och begrundade.

aldenstund någon förnuftslenig och rättvis grund aldrig lä-
rer kunna uppletas dertill att husen och deras egare ensamt
skola vidkännas utgifter för att t. ex. nattetid skydda en
hyresmans person, då den befinner sig på gatorna, eller hans
egendom, under det han ligger i sin säng.»

Denna s. k. *rättsprincip*, eller att den som har fördel af
en sak äfven bör bidraga till dess underhållande, må med-
gifvas. Men då den hålles så abstract, så låtom oss se, hvar-
till den skulle ytterligare leda. Icke allenast husfadren och
husmodren utan ock samtliga barnen och tjenarne i familjen
hafva samma »fördel» af nattbevakningen och gatulyksningen.
Hvarje familj borde fördenskull bidraga till dessas under-
hållande med så mycket mer som antalet af dess medlem-
mar är större än en annans. Vidare, hvar och en, som
bor uti staden, har »fördel» icke blott af dess nattbevakning
och gatulyksning, utan ock af dess gatläggning och vägrödj-
ning om vintern och sommaren, af dess torg, hamnar och
brunnar, af dess anstalter för snygghet och rening, af dess
rättskipping och polis, af dess kyrkobyggnader och preste-
och skole-gårdar. Med tillämpning af hr F:s »rättsprincip»
borde således hvarje familj, i förhållande till sina medlem-
mars antal, och utan afseende på skillnaden emellan huse-
gare och hyresmän, bidraga till kostnaderna af alla dess in-
rättningar; det vill säga, att stadens s. k. *onera realia* böra
till personela förvandlas och dymedelst en fullkomlig *revolu-
tion* i våra nu gällande kommunala förhållanden, ja snart
sagdt alla ekonomiska grundsatser, tillvägbringas; ty dessa
förhållanden äro just grundade på principer, dem hr F. nu
säger oss vara »förnufts- och rättsvidriga».

Uti vår samhällsförfattning hafva städerna i alla tider an-
setts vara hufvudorterna för stadsmannanäringarne och de-
ras idkare, kollektivt kallade *borgerskapet*. I äldre tider
egde också borgerskapet företrädesvis rätt till inköp af alla
salbjudna hus och tomter inom staden, och den som ville
sälja sitt hus, eller uppsäga sin borgarerätt, var förpligtad
att hembjuda fastighet åt staden, som egde inlösa densamma,
(hvarföre ock hus på ofria tomter betraktades som lösören,
hvilka oberoende af tomten kunde föryttras). En sådan rät-
tighet egde t. ex. Stockholm enligt sina privilegier ännu i
17:de seklet, (se t. ex. *Arnells* anm. till Stadslagen, sid. 352.)
Häraf följde, att, enligt regeln, de som voro husegare till-
ka voro borgare i staden, likasom å andra sidan en borgare,
för att åtnjuta alla borgarrättens företräden, borde ega lig-
gande grund i staden. Den tiden var det ock ensamt bor-

gerskapet som egde röst och stämman uti alla stadens ekonomi och förvaltning rörande frågor, och vidkändes *alla onera*. När sedermera, under tidernas lopp, äfven andra än borgare blifvit berättigade att i städerna ega och besitta hus, och två klasser af husegare derigenom uppstått, *borgare och icke-borgare*, uppkom naturligen frågan, huruledes och i hvad mån de sednare skulle med de förra uti stadens onera taga del. Man skilde då äfven häruti emellan två klasser: *onera*, som afsågo handels och näringarnes omedelbara gagn och fördel, och *onera*, som afsågo stadens innevärnens nytta i allmänhet. De förra, också kallade »borgerlig tunga» påfördes *staden och borgerskapet*; de sednare *husegarne*, med undantag af några kyrkliga afgifter, som utdebiterades efter personel grund. Till de afgifter, som påfördes husen, eller husegarne, hörde: brandvaks-afgift, vägröjning, gatuläggning, gatulyssning, kyrko- och prestegårdsbyggnad. Underhåll af hamnar, brunnar, torg, likasom all annan för stadens förvaltning nödig utgift, bekostades af stadens medel, till hvilka borgerskapet, medelst taxering, voro pligtige att jemna bidrag. Derest i någon stad ett särskildt förhållande härutinnan eger rum, så beror sådant af speciella öfverenskommelser och stadgar, eller privilegier.

Sådane äro i korthet grunddragen af städernas kommunala förhållande uti ifrågavarande hänseende, bekräftade äfven i de af hr F. anförda Res. på Ståd. Besvär af den 16 Oktober 1723 § 20 och den 17 December 1734 § 33, hvilka endast tala om på ena sidan »borgerskapet», och på den andra »civilbetjente och ståndspersoner som ega hus uti städerna», »att för deras gårdar underhålla» etc., liksom ock adelns och presterskapets privilegier (§§ 12, 10) föreskrifva, att brandvaksafgift m. m. skall utgöras af dem af dessa stånd, som i städerna ega hus och gårdar. Hr F., alltför mycket intagen af sin »rättsprincip», finner likväl att »dessa författningar så mycket mindre afse någon befrielse för hyresmän från deltagande i brandvaksafgift, som de tydligen endast tala om brandvakt i inskränkt och egentlig mening, eller den som har för ändamål att skydda hus för eldfara eller eldsvåda, och således icke sådan vakt som afser skydd för person och lösegendom mot våld och stöld». Vi antaga, på hr F:s auctoritet, att uti någon stad ett Vällofligt borgerskap och en Välvis magistrat kunde finnas, som så låte leda sig af organisationslust att de inrättade tvänne bevaknings-korpser, en för skydd mot eldfara, och en för skydd mot tjuftvar och fredsstörare, och så djupt beherrska-

ehuru principenligt en gäst i staden, indirekt genom hushyrnan komme att betala husegarens andel och dessutom direkt för egen del; och slutligen, att, om hyresmän i staden ej funnes, husegare der dock alltid komma att finnas, på hvilka afgiften måste stanna.

Det, hvarom nu tvistas, är i sjelfva verket icke en fråga om skattskyldighet och rättsprinciper, utan om debiteringsformer; och de grundsatser, den nu gällande, här ofvan korteligen berörda, lagstiftningen i detta hänseende fastställt, äro icke allenast fullkomligt öfverensstämmande med stadskommunernas allmänna organisation, utan ock grundade på mycket väl beräknade skäl.

Hvilka äro hyresmännen? Är det endast de, som bo i staden hela skatteåret om, eller också de, som bo der ett halft år, några eller någon månad? Utan tvifvel måste hr F. medgifva, att, då så väl de ena, som de andra bo i annans hus mot hyra, äfven alla dessa äro hyresmän, utan afseende på tiden, och att alla dessa således ock i sin mån haft »fördele» af nattbevakning, gatulyksning, m. m. Är Hr F. nu vid tillämpningen af sin »rättsprincip» konsekvent, måste han ock, i förhållande till hyrestiden, direkt debitera dem alla. Men nu kunna de, som bott mindre än ett år i huset, ganska lätt åter fara den väg de kommit, innan utdebiteringen, som blott en gång om året eger rum, hunnit försiggå. Huruledes skall då afgiften från dem uttagas? Det är väl möjligt, om de äro inländningar; men omöjligt, om de äro utländningar och hunnit öfver riksgränsen. Emelertid torde hvar och en medgifva, att det i dessa fall är rätt och förnuftigt, att vända sig till husegaren, som njutit hyran, förutsatt nemligen, att dessa hyresmän skola betala för »fördelem», hvilket likväl ovilkorligen följer af Hr F:s rättsprincip; men hvad som i samma sak är förnuftigt och rätt för två eller flera, måste ock vara det för alla andra, enligt en annan äfven »af ingen ifrågasatt rättsprincip», och sålunda, huru man än betraktar Hr F:s rättsprincip, blir det tvifvelsutan rättast och klokast, att icke försöka praktisera densamma, helst den, efter vunnen erfarenhet, också redan år 1787 blifvit öfvergifven. I andra länder, der man ock har något begrepp om det som i dessa och andra konkreta frågor är förnufts- och rättsenligt eller vidrigt, har man också aldrig, af skäl, som redan äro anförda, försökt att införa en så beskaffad *debiteringsform*, inseende att den till sina följder blefve så väl orättvis och obillig, som till sin konsekventa verkställbarhet omöjlig.

Skulle åter husegarne anses blifva för mycket betungade af ifrågasatta afgifter, återstår alltid stadens kassa; och att denna ej bör kunna undandraga sig från bestridande af kostnader, som erkännas lända till stadens uppenbara nytta, synes så mycket mer billigt, som inkomsterna till denna kassa, åtminstone i de flesta städer, till minsta delen utgå genom direkta uttaxeringar på borgerskapet, utan deremot antingen helt och hållet eller till största delen från dels stadsjordens afrad, dels de indirekta beskattningstillar af mångahanda namn och arter, hvilka staten beviljat och garanterat åt städerna.

I alla händelser äro vi, för vår del, af den tanke, att då, enligt gällande lag, alla stadens onera realia och till dess skydd och säkerhet erforderliga utgifter skola bestridas antingen af dess borgerskap och stadens kassa, eller af dess husegare, eller af båda tillsammans efter viss fördelningsgrund, borgerskap och husegare, d. ä. dessutom flertalet, ej uppå kyrkostämma äro behörige att medelst omröstning öfverföra dessa sina onera på hyresmännen. Dertill fordras den allmänna beskattningsmyndighetens lagliga åtgärder; och må man i öfrigt väl betänka, att lyckas försöket nu med gatulyssning och nattbevakning, så komma hyresmännen snart att få taga *direkt* andel äfven uti *alla* andra stadens onera, tvert emot *all* rätt och *all* ekonomisk grund.

Hvad äro dessutom en vanlig hyresmans bohagsting mot de dyrbara varulager, som fylla en köpmans magasin, hvilka blefve delaktige af samma skydd som förut, oaktadt köpmannens direkta bidrag till skyddsafgiften genom hr F:s rättsprincip skulle betydligt minskas. Hvad äro dessa bohagsting mot de dyrbara husen? och hvad vore sluttligen husen, utan hyresgäster? hvad sjelfva staden, utan konsumenter, i hvilkas klass hyresgästerna utgöra en så väsendtlig del? Men skulle det otroliga hända, att hyresgästerna åläggas direkt deltagande uti stadens onera, så är kommunalförfattningen derigenom sprängd, och hyresmännen måste då berättigas att jemte borgerskap och husegare äfven få deltaga i valet af stadens förvaltande myndigheter; ty, i följd af den nya rättsprincipen, vore det ej mer blott borgerskaps och husegares, utan ock hyresmännens kassor, dessa komme att förvalta.

B. B.

